

Γ. Διάλογος με την Νομολογία¹

ΣυνθΕΚ 2, 4, 105.1 – ΕνΑΚ 109 – ΑΚ 293 επ., 345 – ν.δ. 876/1979 άρθρο 15 παρ. 5 ν.δ. 588/1948 – ν. 2251/1994 άρθρο 2 παρ. 6 & 7

Τραπεζικά και εξωτραπεζικά επιτόκια

Σε ό,τι αφορά τον δικαιοπρακτικό τόκο ισχύουν ανέκαθεν δύο παράλληλες, ανεξάρτητες και διακριτές μεταξύ τους ρυθμίσεις που αναφέρονται η μεν μία στα επιτόκια των τραπεζικών συναλλαγών (τραπεζικά επιτόκια), με αρμόδιο για τη ρύθμισή τους τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, η δε άλλη στα επιτόκια όλων των άλλων συναλλαγών (εξωτραπεζικά επιτόκια) με αρμόδιο για τη ρύθμισή τους το Υπουργικό Συμβούλιο, στου οποίου τις σχετικές Πράξεις (ΠΥΣ) άλλωστε συνήθως ορίζεται ότι η εφαρμογή τους εκτείνεται μόνο στα «εξωτραπεζικά» επιτόκια.

Τα τραπεζικά επιτόκια διαμορφώνονται πλέον (μετά την απελευθέρωσή τους με την ΠΔ/ΤΕ 1087/1987) ελεύθερα ύστερα από στάθμιση των εκτιμώμενων κατά περίπτωση κινδύνων, των εκάστοτε συνθηκών των χρηματοπιστωτικών αγορών, καθώς και των εν γένει υποχρεώσεων των τραπεζών που απορρέουν από τις διατάξεις που διέπουν τη λειτουργία τους και συνεπώς η συνομολόγηση τραπεζικού επιτοκίου που τυχόν υπερβαίνει το εκάστοτε οριζόμενο για τα εξωτραπεζικά επιτόκια ανώτατο όριο δεν είναι αθέμιτη για το λόγο αυτό.

ΑΠ 2037/2014

(Σύνθεση: Γ. Χρυσικός, Α. Ζευγώλης, Γ. Λέκκας, Π. Ζωντανού, Ι. Μαγγίνας εισηγητής)

¹ Κατά κανόνα οι αποφάσεις θα δημοσιεύονται στο περιοδικό με τη μορφή που εκδίδονται από το δικαστήριο με “τίμημα” την αναπόφευκτη ανομοιογένεια των τυπογραφικών στοιχείων, χάριν της οπτικής πιστότητας προς το επίσημο αντίγραφό της ή (λόγω επικαιρότητας) ακόμη και του “σχεδίου” αυτής.

Π.Π.

Αριθμός 2037/2014
ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ
Α1΄ Πολιτικό Τμήμα

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Γεώργιο Χρυσικό, Αντιπρόεδρο του Αρείου Πάγου, Αντώνιο Ζευγώλη, Γεώργιο Λέκκα, Πηνελόπη Ζωντανού και Ιωάννη Μαγγίνα, Αρεοπαγίτες.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕ δημόσια στο ακροατήριό του, στις 22 Σεπτεμβρίου 2014, με την παρουσία και του Γραμματέα Γεωργίου Φιστούρη για να δικάσει μεταξύ:

Της αναιρεσεύουσας: Ανώνυμης Εταιρείας με την επωνυμία «
Α.Ε.», που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα, η οποία εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Δημήτριο Λαδά και κατέθεσε προτάσεις.

Της αναιρεσιβλήτου: του
Δημητρίου, κατοίκου Αττικής, η οποία εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Χρήστο Παπασωτηρίου με δήλωση κατ' άρθρο 242 παρ. 2 ΚΠολΔ και κατέθεσε προτάσεις.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 5/5/2007 αγωγή της

Σελίδα 2 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

ήδη αναιρεσιβλήτου, που κατατέθηκε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών. Εκδόθηκαν οι αποφάσεις: 971/2011 οριστική του ίδιου Δικαστηρίου και 378/2013 του Εφετείου Αθηνών. Την αναίρεση της τελευταίας απόφασης ζητεί η αναιρεσείουσα με την από 22/7/2013 αίτησή της.

Κατά τη συζήτηση της αίτησης αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν, όπως σημειώνεται πιο πάνω.

Ο Εισηγητής Αρεοπαγίτης Ιωάννης Μαγγίνας ανέγνωσε την από 8/9/2014 έκθεσή του, με την οποία εισηγήθηκε την παραδοχή των λόγων της από 22-7-2013 αίτησης και την αναίρεση της υπ' αριθμό 378/2013 απόφασης του Εφετείου Αθηνών, υπό την προϋπόθεση, ότι θα κριθούν οι λόγοι αυτοί ορισμένοι.

Ο πληρεξούσιος της αναιρεσείουσας ζήτησε την παραδοχή της αιτήσεως και την καταδίκη του αντίδικου μέρους στη δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1] Με την κρινόμενη αίτηση αναίρεσης προσβάλλεται η αντιμωλία των διαδίκων εκδοθείσα κατά την τακτική διαδικασία υπ' αριθμό 378/2013 τελεσίδικη απόφαση του Εφετείου Αθηνών, η οποία απέρριψε την από 9-6-2011 έφεση της αναιρεσείουσας κατά της υπ' αριθμό 971/2011 οριστικής απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, με την οποία το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δέχθηκε εν μέρει την από 5-5-2007 αγωγή της αναιρεσιβλήτης και αναγνώρισε αφενός την ακυρότητα του γενικού όρου συναλλαγών υπ' αρ. (1), που περιέχεται στο κεφάλαιο «επιβαρύνσεις υποχρεώσεις κατόχων» της από 16-11-2004 και με αριθμό 1517333.00000397 έντυπης αίτησης και της εντεύθεν καταρτισθείσας με την αναιρεσείουσα σύμβασης σχετικά με το ύψος του επιτοκίου, από την εκ μέρους της αναιρεσιβλήτης

Σελίδα 3 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

χρήση της πιστωτικής κάρτας, σε ποσοστό 15,90% επί του εκεί κεφαλαίου των 900,00 € και αφετέρου την οφειλή της αναιρεσείουσας να καταβάλει στην αναιρεσίβλητη το χρηματικό ποσό των 1044,64 € με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής. Η αίτηση αναιρέσης ασκήθηκε νομότυπα και εμπρόθεσμα [άρθρ. 552, 553, 556, 558, 564, 566 § 1 ΚΠολΔ], είναι συνεπώς παραδεκτή [άρθρ. 577§1 ΚΠολΔ] και πρέπει να ερευνηθεί ως προς τους λόγους της [άρθρ. 577§3 ΚΠολΔ].

II] Κατά το άρθρο 559 παρ. 1 ΚΠολΔ, λόγος αναιρέσης για παραβίαση κανόνα ουσιαστικού δικαίου ιδρύεται, αν το δικαστήριο δεν εφάρμοσε τέτοιο κανόνα, ενώ συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις της εφαρμογής του, ή αν εφάρμοσε αυτόν, ενώ δεν έπρεπε, καθώς και, αν προσέδωσε στον εφαρμοστέο κανόνα έννοια διαφορετική από την αληθινή [ΟΛΑΠ 36/1988, ΑΠ 1186/2009, ΑΠ 1126/2009]. Στην περίπτωση κατά την οποία το δικαστήριο έκρινε κατ' ουσίαν την υπόθεση, η παράβαση κανόνα ουσιαστικού δικαίου κρίνεται, ενόψει των πραγματικών περιστατικών, που ανελέγκτως δέχθηκε το δικαστήριο της ουσίας, ότι αποδείχθηκαν και της υπαγωγής αυτών στο νόμο και ο σχετικός λόγος αναιρέσης ιδρύεται, αν οι πραγματικές παραδοχές της απόφασης καθιστούν προφανή την παραβίαση. Η παραβίαση δηλαδή του κανόνα ουσιαστικού δικαίου πρέπει να προκύπτει από τη διατυπωθείσα προς στήριξη του διατακτικού της απόφασης ελάσσονα πρόταση του δικανικού συλλογισμού, δηλαδή από τις ουσιαστικές παραδοχές της προσβαλλόμενης απόφασης επί των ζητημάτων, που ασκούν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης και με βάση τις οποίες το δικαστήριο, ως αναγκαίες, κατέληξε στην κρίση περί παραδοχής ή απόρριψης της αγωγής, της ένστασης ή αντένστασης [ΑΠ 236/2009, ΑΠ 12/2009]. Εξάλλου, είναι γνωστό, ότι το επιτόκιο, δηλαδή το ποσοστό με

Σελίδα 4 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

βάση το οποίο προσδιορίζεται συνήθως το ύψος του οφειλόμενου τόκου, προσδιορίζεται είτε με δικαιοπραξία [«δικαιοπρακτικό επιτόκιο»] είτε από το νόμο [«νόμιμο επιτόκιο»]. Ως νόμιμο επιτόκιο νοείται τόσο το εν στενή εννοία νόμιμο επιτόκιο (ΑΚ 301, 529, 547, 665 κ.τ.λ.) όσο και το επιτόκιο υπερημερίας (ΑΚ 345), καθώς και το επιτόκιο των τόκων επιδικίας (ΑΚ 346). Εκτός όμως από την παραπάνω διάκριση στις συναλλαγές έχει επικρατήσει και η διάκριση σε "τραπεζικά" και "εξωτραπεζικά" επιτόκια. Ως "τραπεζικά" επιτόκια χαρακτηρίζονται τα πάσης μορφής επιτόκια που συνομολογούνται ή προέρχονται από τραπεζικές συμβάσεις ή τραπεζικές συναλλαγές. Σύμφωνα και με τα άρθρα 293-295 ΑΚ για τα εξωτραπεζικά επιτόκια ισχύει παγίως ο διοικητικός προσδιορισμός ενός ανώτατου ορίου επιτοκίων "όπως ο νόμος ορίζει". Ο προσδιορισμός αυτός αρχικά με νομοθετική εξουσιοδότηση, που παρασχέθηκε με το άρθρο 109 παρ. 1 Εισ.Ν.ΑΚ γινόταν κάθε φορά με βασιλικό διάταγμα εκδιδόμενο ύστερα από πρόταση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Οικονομικών και Εθνικής Οικονομίας. Στη συνέχεια, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 15 παρ. 5 του Ν. 876/1979 τα "εξωτραπεζικά" επιτόκια (δικαιοπρακτικά και υπερημερίας) καθορίζονται κάθε φορά με Πράξεις του Υπουργικού Συμβουλίου (ΠΥΣ), ύστερα από πρόταση της Νομισματικής Επιτροπής. Σε εφαρμογή των διατάξεων αυτών με το β.δ. 21/21.8.1946 το ανώτατο από δικαιοπραξία επιτόκιο ορίστηκε σε 10% ετησίως και το νόμιμο και από υπερημερία επιτόκιο ορίστηκε σε 12% ετησίως. Τα ποσοστά αυτά ίσχυσαν μέχρι το έτος 1979, οπότε από εκεί και πέρα, τα εξωτραπεζικά επιτόκια αναπροσαρμόζονται κάθε φορά με τις εκδιδόμενες ΠΥΣ ανάλογα με τις οικονομικές συνθήκες. Στις ΠΥΣ αυτές γίνεται και ρητή μνεία, ότι "... η εφαρμογή τους εκτείνεται μόνο στα εξωτραπεζικά επιτόκια". Αρχικά και με βάση την

Σελίδα 5 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάνου

εξουσιοδότηση που παρασχέθηκε με το ν.δ/μα 588/48 "περί ελέγχου πίστεως" τα "τραπεζικά επιτόκια" καθορίζονταν κάθε φορά με αποφάσεις της Νομισματικής Επιτροπής (ΝΕ). Μετά την κατάργηση της Νομισματικής Επιτροπής με το άρθρο 1 του Ν. 1266/1982 οι αρμοδιότητές της περιήλθαν αυτοδικαίως στην Τράπεζα της Ελλάδος και ασκούνται με πράξεις του Διοικητή της (ΠΔ/ΤΕ). Έκτοτε λοιπόν και μέχρι σήμερα τα "τραπεζικά" επιτόκια καθορίζονται με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (ΠΔ/ΤΕ). Αναλυτικά ως προς τα "τραπεζικά" επιτόκια το ιστορικό του καθορισμού τους μέχρι σήμερα έχει ως εξής: α. Βασικό νομοθέτημα καθορισμού των τραπεζικών επιτοκίων αποτελεί το ν.δ. 588/1948 "περί ελέγχου πίστεως", όπως τροποποιήθηκε και ισχύει. Με την παρ. 3 του αρθρ. 2 του διατάγματος αυτού (588/48) εξουσιοδοτήθηκε η Νομισματική Επιτροπή να καθορίζει με αποφάσεις της το επιτόκιο (συμβατικό και υπερημερίας) και την προμήθεια των τραπεζικών πιστώσεων (αλλά και των καταθέσεων κ.τ.λ.) ακόμα και "κατά παρέκκλιση από τις κείμενες διατάξεις". Η ως άνω διάταξη τροποποιήθηκε με το αρθρ. 1 ν.δ. 3760/57, άρθρο 4 παρ. 2 Ν. 128/75 και τέλος με το άρθρο 2 Ν. 1046/80 και έκτοτε έχει ως εξής: "Δια των αποφάσεων τούτων δύναται να καθορίζεται και να μεταβάλλεται εκάστοτε το ύψος του τόκου και των λοιπών επιβαρύνσεων εκ των προς οιονδήποτε σκοπόν υπό τραπεζών ή ετέρων πιστωτικών οργανισμών παρεχομένων ή παρασχεθεισών πιστώσεων ή δανείων ή εκδοθέντων ομολογιακών δανείων ή τραπεζικών ομολόγων, το επιτόκιο των καταθέσεων πάσης φύσεως, ως και το ύψος και το είδος πάσης φύσεως επιβαρύνσεως εισπραττομένης υπό των τραπεζών και ετέρων πιστωτικών οργανισμών δια τας παρεχομένας υπ' αυτών πάσης φύσεως υπηρεσίας. Αι αποφάσεις αúται δύναται να λαμβάνονται κατά παρέκκλιση από πάσης

Σελίδα 6 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάνου

γενικής ή ειδικής διατάξεως περί του ύψους του τόκου και των λοιπών επιβαρύνσεων, δύνανται δε να ορίζουν ότι τα δι' αυτών καθοριζόμενα εκάστοτε επιτόκια ή όρια επιτοκίων και λοιπών επιβαρύνσεων ισχύουν και επί υφισταμένων τοιούτων συμβάσεων δανείων ή πιστώσεων, καταθέσεων, ομολογιακών δανείων ή τραπεζικών ομολόγων ανεξαρτήτως του κατά περίπτωσιν επιλεγέντος υπό των δικαιοπρακτούντων τρόπου καθορισμού του επιτοκίου και των λοιπών επιβαρύνσεων υποκειμένοι εις την περίπτωσιν ταύτην εις την έγκρισιν του Υπουργικού Συμβουλίου". Με βάση τα ανωτέρω από την ισχύ του παραπάνω ν.δ/τος (588/1948), η Νομισματική Επιτροπή και από του έτους 1982 συνεχώς ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος καθόριζε, τόσο το ελάχιστο όσο και το ανώτατο ύψος των τραπεζικών επιτοκίων και οι τράπεζες ήσαν υποχρεωμένες να προσδιορίζουν τα επιτόκια των διαφόρων μορφών χορηγήσεων ή καταθέσεων μέχρι του ύψους αυτού. Τα οριζόμενα με βάση τις παραπάνω διατάξεις τραπεζικά επιτόκια μπορεί να ήσαν (και πολλές φορές συνέβαινε αυτό) ανώτερα των εξωτραπεζικών ("δικαιοπρακτικών") επιτοκίων, αφού ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος μπορεί να λειτουργεί, σύμφωνα με την παραπάνω ρητή νομοθετική εξουσιοδότηση και "... κατά παρέκκλιση από πάσης γενικής ή ειδικής διατάξεως περί του ύψους του τόκου...". Συνεπώς τα "τραπεζικά" επιτόκια αποτελούσαν πάντοτε ξεχωριστή κατηγορία επιτοκίων μη επικαλυπτόμενη από άποψη πεδίου εφαρμογής από εκείνη των εξωτραπεζικών επιτοκίων, αφού κάθε μία κατηγορία ρυθμιζόταν από διαφορετικά όργανα με βάση δύο σαφώς διαφορετικές νομοθετικές εξουσιοδοτήσεις. Μέχρι τον Ιανουάριο του 1987 τα τραπεζικά επιτόκια τόσο ως προς το ανώτατο όσο και ως προς το κατώτατο ύψος τους υπάγονταν σε αυστηρό διοικητικό προσδιορισμό από το Διοικητή της Τράπεζας της

Σελίδα 7 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάνου

Ελλάδος και οι τράπεζες δεν είχαν το δικαίωμα να ορίζουν μικρότερα ή μεγαλύτερα επιτόκια, αλλά σύμφωνα και με ρητή διάταξη του άρθρου 6 του ν.δ/τος 548/48 τα οριζόμενα αυτά επιτόκια ήσαν υποχρεωτικά και για τις τράπεζες και για τους δανειζόμενους. β. Με την υπ' αριθμό 1087/29.6.87 ΠΔ/ΤΕ άρχισε η μερική απελευθέρωση του τρόπου καθορισμού των τραπεζικών επιτοκίων στις βραχυπρόθεσμες αρχικά χορηγήσεις και καθορίσθηκε για πρώτη φορά με την εν λόγω Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος μόνο το ελάχιστο όριο των επιτοκίων αυτών (τραπεζικών). Η πράξη αυτή τροποποιήθηκε με διάφορες άλλες, που καθόρισαν το ελάχιστο (τραπεζικό) επιτόκιο σε διάφορες μορφές χορηγήσεων, καθώς και το επιτόκιο υπερημερίας [1088/29.6.87, 1108/21.7.87, 1143/87, 1183/87, 1574/89, 1715/90, 1969/91, 2007/91, 1976/91, 2091/92]. γ. Στη συνέχεια με την υπ' αριθμό 2326/94 ΠΔ/ΤΕ καταργήθηκαν και τα ελάχιστα όρια όλων σχεδόν των "τραπεζικών" επιτοκίων χορηγήσεων, ενώ με την υπ' αριθμό 2393/96 ΠΔ/ΤΕ καθορίσθηκε "πλαφόν" προς τα άνω μόνο για το επιτόκιο υπερημερίας, το οποίο δεν μπορούσε να ήταν μεγαλύτερο του 2,5% του συμφωνηθέντος (συμβατικού) επιτοκίου. Με προηγούμενη πράξη του (1574/89) ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος είχε ορίσει, ότι το επιτόκιο υπερημερίας για τις χορηγήσεις σε δραχμές του πιστωτικού ιδρύματος δεν έπρεπε να υπολείπεται κατά κατώτατο όριο του προβλεπόμενου ελαχίστου ορίου του επιτοκίου των δανείων που χορηγούνται για κεφάλαια κίνησης προσαυξημένο κατά τέσσερις εκατοστιαίες μονάδες. δ. Τέλος στην υπ' αριθμό 2286/28.1.94 ΠΔ/ΤΕ σχετικά με την καταναλωτική πίστη, τη χορήγηση δανείων σε φυσικά πρόσωπα για την κάλυψη προσωπικών αναγκών καθώς και για τις αγορές μέσω πιστωτικών καρτών κ.τ.λ., πλην των άλλων, ως προς το ύψος των επιτοκίων

Σελίδα 8 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάνου

ορίζονται τα εξής: "... Με την προϋπόθεση της τήρησης του ενώπιον συνολικού κατ' άτομο ορίου των δρχ. οκτώ εκατομμυρίων και των ειδικότερων ορίων των παρ. β. και γ., το επιτόκιο, η διάρκεια και οι λοιποί όροι της χρηματοδότησης καθορίζονται από τη δανειστρία τράπεζα με την επιφύλαξη των διατάξεων περί ελάχιστων ορίων επιτοκίων χορηγήσεων που εκάστοτε ισχύουν». Η εν λόγω πράξη του Διοικητή κάνει λόγο για επιφύλαξη «επιτοκίων χορηγήσεων», πράγμα που παραπέμπει σαφώς στις τραπεζικές χορηγήσεις και όχι τις εξωτραπεζικές δικαιопραξίες, αφού στις τελευταίες δεν τίθεται θέμα «χορηγήσεων» αλλά συμβάσεων, καθόσον η λέξη «χορηγήσεις» υποδηλώνει σαφώς τις κατ' εξοχήν τραπεζικές συναλλαγές. Μετά τις ανωτέρω πράξεις επήλθε πλήρης απελευθέρωση των τραπεζικών επιτοκίων [πλην του ανώτατου ορίου του επιτοκίου υπερημερίας και ελαχίστων άλλων κατηγοριών χορηγήσεων], τα οποία πλέον θα μπορούσαν να καθορίζουν ελεύθερα οι τράπεζες. Στόχος της απελευθέρωσης αυτής ήταν η, λόγω του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών, συμπίεση των επιτοκίων προς τα κάτω. Ο ανταγωνισμός λειτούργησε προς αυτή την κατεύθυνση και λόγω και των οικονομικών συνθηκών άρχισε από το έτος 1994 η μείωσή τους. Εξαιρέση αποτελούν τα επιτόκια που ισχύουν στις χορηγήσεις της καταναλωτικής πίστης [κάρτες, καταναλωτικά δάνεια, κ.τ.λ.], τα οποία λόγω της ιδιαιτερότητας που παρουσιάζουν αυτά τα δάνεια [χορήγηση χωρίς πρόσθετες εξασφαλίσεις, μεγάλες επισφάλειες, απασχόληση μεγάλου αριθμού υπαλλήλων κ.λπ.], διαμορφώθηκαν από όλες τις τράπεζες σε ύψος μεγαλύτερο από τα εξωτραπεζικά (δικαιοπρακτικά) επιτόκια. Επομένως, μετά την επελθούσα απελευθέρωση των τραπεζικών επιτοκίων, δεν ήταν αναγκαίο ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος να ασκεί τη ρυθμιστική του αρμοδιότητα, εάν δεν συνέτρεχαν σοβαροί λόγοι και να καθορίζει

Σελίδα 9 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρχείου Πάνου

κάθε φορά το ύψος των επιτοκίων αυτών (τραπεζικών), όπως συνέβαινε και συμβαίνει με τα εξωτραπεζικά επιτόκια. Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως είχε δικαίωμα, κατ' εξουσιοδότηση νόμου, ρητά και ηθελημένα απελευθέρωνε τα τραπεζικά επιτόκια και επέτρεπε στις τράπεζες την ελεύθερη διαμόρφωσή τους. Ρητή αναφορά στην απελευθέρωση των "τραπεζικών" επιτοκίων γίνεται στην ΠΔ/ΤΕ υπ' αριθμό 2007/17.12.1991 - 13.1.1992 (εγκριθείσα με την ΠΥΣ με αριθμό 4/8.1.92), με την οποία αναπροσαρμόστηκε το επιτόκιο των υφισταμένων κατά την 1.2.92 υπολοίπων των δανείων εκείνων στα οποία "... δεν ισχύει ρήτρα αναπροσαρμογής επιτοκίου, γιατί εξαρτά την αναπροσαρμογή του επιτοκίου από τη μεταβολή διοικητικά καθοριζόμενου σταθερού επιτοκίου, που ήδη έχει απελευθερωθεί... ". Περαιτέρω, η απελευθέρωση ειδικώς των τραπεζικών επιτοκίων έγινε και προς εναρμονισμό με τα ισχύοντα αντίστοιχα στις χώρες της Ενωμένης Ευρώπης. Επίσης η απελευθέρωση αυτή δικαιολογείται και από το γεγονός ότι ο τραπεζικός τόκος δεν είναι μόνο μέσο πιστωτικής πολιτικής, αλλά και νομισματικής πολιτικής, η οποία ασκείται από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών και έχει ως στόχο την προστασία της αξίας του ενιαίου νομίσματος των χωρών της Ευρωζώνης και ως εκ τούτου ένα εθνικά καθοριζόμενο ποσοστό ανώτατου ορίου τραπεζικού επιτοκίου θα ήταν ασυμβίβαστο προς τις αρχές αυτές. Κατόπιν των ανωτέρω γίνεται σαφές, ότι παγίως και σταθερώς και με βάση ρητό νομικό καθεστώς ισχύουν ανέκαθεν δύο παράλληλες ανεξάρτητες και διακριτές μεταξύ τους ρυθμίσεις, που αναφέρονται η μιν μία στα επιτόκια των τραπεζικών συναλλαγών (τραπεζικά επιτόκια) με αρμόδιο για τη ρύθμιση τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (και παλαιότερα τη Νομισματική Επιτροπή), η δε άλλη αναφέρεται στα επιτόκια όλων

Σελίδα 10 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρχείου Πάνου

των άλλων, πλην των τραπεζικών, συναλλαγών (εξωτραπεζικά επιτόκια), με αρμόδιο για τη ρύθμιση το Υπουργικό Συμβούλιο. Για το λόγο αυτό άλλωστε στις περισσότερες ΠΥΣ ορίζεται, ότι η εφαρμογή τους εκτείνεται μόνο στα "εξωτραπεζικά" επιτόκια. Ούτε σύγχυση αρμοδιοτήτων υπήρξε ποτέ, ούτε πολύ περισσότερο επικάλυψη ή συμπλήρωση ρύθμισης της πρώτης κατηγορίας από τη δεύτερη. Αρχικώς και μέχρι τις αρχές του έτους 1987 ο Διοικητής ρύθμιζε και καθόριζε τα τραπεζικά επιτόκια τόσο ως προς το κατώτερο όσο και ως προς το ανώτατο όριό τους. Μετά το 1987 η Τράπεζα της Ελλάδος, με τις ανωτέρω Πράξεις του Διοικητή της, προώθησε ηθελημένα τη σταδιακή απελευθέρωση των τραπεζικών επιτοκίων χορηγήσεων, η οποία ολοκληρώθηκε το έτος 1993, οπότε καθιερώθηκε και έκτοτε ισχύει η πλήρης απελευθέρωση καθορισμού των τραπεζικών επιτοκίων χορηγήσεων με εξαίρεση τα επιτόκια υπερημερίας και ελαχίστων άλλων κατηγοριών χορηγήσεων. Μετά την απελευθέρωση αυτή οι τράπεζες καθορίζουν πλέον οι ίδιες τα συμβατικά επιτόκια χορηγήσεων, χωρίς να δεσμεύονται από το ύψος των εξωτραπεζικών επιτοκίων και δεν βρίσκει έρεισμα στις ισχύουσες διατάξεις η άποψη ότι, σε περίπτωση κατά την οποία ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος παραλείπει να ορίσει το ύψος των τραπεζικών επιτοκίων, προκαλείται "κενό" και πρέπει να ισχύουν αναλογικώς και επί των τραπεζικών συναλλαγών τα υπό του Υπουργικού Συμβουλίου οριζόμενα εξωτραπεζικά επιτόκια. Η παράλειψη αυτή της Τράπεζας της Ελλάδος δεν δημιουργεί (νομοθετικό) κενό, ανυπαρξία δηλαδή ύψους και ποσοστού επιτοκίων για να ισχύει η αναλογική εφαρμογή, αλλά ηθελημένη άσκηση νόμιμης εξουσίας και αρμοδιότητας, η οποία συνίσταται στη ρητή απόφαση του να καθορίζουν οι τράπεζες ελεύθερα τα επιτόκια χορηγήσεων. Ιδιαίτερα δε ως προς τα δάνεια της

Σελίδα 11 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρχείου Πάνου

καταναλωτικής πίστης και τις κάρτες υπάρχει σαφής και ρητή διάταξη στην πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (2286/1999) σύμφωνα με την οποία "... το επιτόκιο καθορίζεται από τη δανειστρια τράπεζα...". Στο άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου με αριθμό 4, Για το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που προβλέπονται στο άρθρο 129 παρ. 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ορίζεται ως στόχος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, σύμφωνα με τα άρθρα 127 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και 282 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Με την επιφύλαξη του στόχου της σταθερότητας των τιμών, το ΕΣΚΤ στηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές στην Ένωση, προκειμένου να συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων της Ένωσης, που ορίζονται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, μεταξύ των οποίων η εγκαθίδρυση καθεστώτος ανόθευτου ανταγωνισμού, ο συντονισμός της οικονομικής πολιτικής των Κρατών μελών, η προσέγγιση των νομοθεσιών κτλ. Το ΕΣΚΤ ενεργεί σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, που ευνοεί την αποτελεσματική κατανομή των πόρων και σύμφωνα με τις αρχές που εξαγγέλλονται στο άρθρο 119 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μετά την επελθούσα πλήρη απελευθέρωση ορισμού των τραπεζικών επιτοκίων προκαλείται ρήγμα στο καθεστώς ισχύος των γενικών για τον τόκο νομοθετικών κανόνων, οι οποίοι λαμβάνονται ως βάση στο διοικητικό καθορισμό ανώτατου ορίου τόκου. Ειδικότερα δεν έχουν πλέον νόημα ούτε εφαρμογή υπό το ισχύον πλέον καθεστώς ελεύθερου διαπραγματεύσιμου επιτοκίου οι παρακάτω γενικοί κανόνες του Αστικού και του Ποινικού

Σελίδα 12 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

Δικαίου: α. Η διάταξη της παρ. 1 εδ. α' του άρθρου 293 ΑΚ, η οποία ορίζει ότι "το ανώτατο όριο του οφειλόμενου τόκου από δικαιοπραξία προσδιορίζεται όπως ορίζει ο νόμος". β. Η διάταξη της παρ. 2 του ίδιου αυτού άρθρου, η οποία ορίζει ότι "το ποσοστό του οφειλόμενου από το νόμο ή από υπερημερία τόκου προσδιορίζεται όπως ορίζει ο νόμος". γ. Η διάταξη του άρθρου 294 ΑΚ, η οποία ορίζει ότι "κάθε δικαιοπραξία για τόκο που υπερβαίνει το ανώτατο θεμιτό όριο είναι άκυρη ως προς το επιπλέον", άρα και η διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 404 Π.Κ. για την τοκογλυφία. δ. Η διάταξη του άρθρου 295 παρ. 1 ΑΚ, η οποία ορίζει, ότι "αν οφείλεται τόκος από δικαιοπραξία, χωρίς να ορίζεται το ποσοστό του, ισχύει ο νόμιμος τόκος". ε. Η διάταξη του άρθρου 345 ΑΚ, στο σημείο της ειδικά, όπου ορίζεται, ότι σε υπερημερία χρηματικής οφειλής, ο δανειστής δικαιούται να απαιτήσει "τον από το νόμο οριζόμενο" τόκο υπερημερίας. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 6 του ν. 2251/1994 "περί προστασίας των καταναλωτών", όπως είχε πριν από την αντικατάστασή του με το άρθρο 10 παρ. 24 στοιχείο β' του ν. 2741/1999, οι γενικοί όροι των συναλλαγών, δηλαδή οι όροι που έχουν διατυπωθεί εκ των προτέρων για αόριστο αριθμό μελλοντικών συμβάσεων, απαγορεύονται και είναι άκυροι, αν έχουν ως αποτέλεσμα την υπέρμετρη διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του καταναλωτή, όπως είναι και ο πελάτης της τράπεζας, στον οποίο αυτή, χωρίς ουσιαστική διαπραγματεύση, αλλά με βάση προδιατυπωμένους όρους, χορηγεί, εκτός των άλλων, καταναλωτικά, ή στεγαστικά δάνεια. Ο καταχρηστικός χαρακτήρας τέτοιου γενικού όρου ενσωματωμένου σε σύμβαση κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή υπηρεσιών, το σύνολο των ειδικών συνθηκών κατά τη σύναψή της και όλες οι υπόλοιπες

Σελίδα 13 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται. Ο περιέχων τη διάταξη αυτή νόμος 2251/1994 αποτελεί ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 5-4-1993 "σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες συμβάσεων που συνάπτονται με τους καταναλωτές". Στο άρθρο 3 παρ. 1 της εν λόγω οδηγίας ορίζεται, ότι "ρήτρα σύμβασης που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική, όταν, παρά την απαίτηση της καλής πίστης, δημιουργείται εις βάρος του καταναλωτή ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση". Η ρύθμιση της παρ. 6 του άρθρου 2 του ν. 2251/1994 αποτελεί εξειδίκευση της γενικής αρχής του άρθρου 281 του ΑΚ, κατά την οποία απαγορεύεται η καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος ή η κατάχρηση ενός θεσμού, όπως είναι η συμβατική ελευθερία. Η ανωτέρω παράγραφος στην αρχική της διατύπωση χρησιμοποιούσε τον όρο "υπέρμετρη διατάραξη" της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων, αποκλίνοντας έτσι φραστικά από τη διατύπωση του άρθρου 3 παρ. 1 της ανωτέρω Οδηγίας, η οποία ομιλεί για "σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις των μερών". Στενή γραμματική ερμηνεία του όρου "υπέρμετρη διατάραξη" θα οδηγούσε σε σημαντικό περιορισμό της δυνατότητας ελέγχου του περιεχομένου των γενικών όρων των συναλλαγών (Γ.Ο.Σ.) και συνεπώς σε μειωμένη προστασία του καταναλωτή έναντι εκείνης της Οδηγίας. Η ανάγκη της σύμφωνης με την Οδηγία ερμηνείας του εθνικού δικαίου, επιβάλλει, ο όρος "υπέρμετρη διατάραξη" να εκληφθεί, διασταλτικά ερμηνευόμενος, ότι σημαίνει "ουσιώδη ή σημαντική" διατάραξη. Η ανάγκη αυτή εναρμονισμένης δηλαδή προς την οδηγία ερμηνείας, επιβάλλει να δοθεί η ίδια έννοια μέσω τελεολογικής συστολής, στον όρο

Σελίδα 14 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

"διατάραξη" και μετά την απάλειψη του όρου "υπέρμετρη" στην οποία προέβη ο νεότερος νομοθέτης με το άρθρο 10 παρ. 24 στοιχείο β' του ν. 2741/1999 και συνεπώς και μετά την τροποποίηση αυτή, προϋπόθεση της καταχρηστικότητας κάποιου Γ.Ο.Σ. είναι, η με αυτόν "ουσιώδης ή σημαντική" διατάραξη της συμβατικής ισορροπίας (ΟΛΑΠ 6/2006). Περαιτέρω, εκτός από την ανωτέρω γενική ρήτρα για την καταχρηστικότητα των Γ.Ο.Σ., που συνεπάγονται διατάραξη της συμβατικής ισορροπίας, στην παράγραφο 7 του άρθρου 2 του ν. 2251/1994 απαριθμούνται ενδεικτικώς και τριάντα μία περιπτώσεις γενικών όρων, που θεωρούνται άνευ ετέρου (per se) καταχρηστικοί, χωρίς ως προς αυτούς να ερευνάται η συνδρομή των προϋποθέσεων της γενικής ρήτρας, αφού αυτοί θεωρούνται κατ' αμάχητο τεκμήριο, ότι έχουν καταχρηστικό χαρακτήρα. Η σωρευτική εφαρμογή από το δικαστήριο των παραγράφων 6 και 7 του άρθρου 2 του ν. 2251/1994 επιβάλλεται, δεν αποκλείεται, καθώς η επίκληση του γενικού αξιολογικού κριτηρίου "της διατάραξης της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του καταναλωτή" είναι δυνατό να έχει αξία και χρησιμότητα για την εξειδίκευση των αόριστων νομικών εννοιών και αόριστων αξιολογικών κριτηρίων, που χρησιμοποιεί ο νόμος στις επί μέρους περιπτώσεις του ενδεικτικού καταλόγου. Επιπλέον, και οι περιγραφόμενες από το νόμο ειδικές περιπτώσεις, κατ' αμάχητο τεκμήριο, καταχρηστικότητας, αποτελούν δείκτες που καθοδηγούν στην ερμηνεία της γενικής ρήτρας και συγκεκριμένα της έννοιας της διατάραξης της συμβατικής ισορροπίας. Μεταξύ των καθοδηγητικών αρχών, που συνάγονται από τις ειδικές αυτές περιπτώσεις, είναι και η αρχή της διαφάνειας, η αρχή της απαγόρευσης της χωρίς λόγο ανάθεσης του προσδιορισμού της παροχής ή των επί μέρους στοιχείων της στην απόλυτη κρίση του

Σελίδα 15 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

προμηθευτή, καθώς και η αρχή της απαγόρευσης της εκ των προτέρων, χωρίς σπουδαίο λόγο, δέσμευσης του καταναλωτή, να μην ασκήσει, κατά την λειτουργία και εξέλιξη της σύμβασης, νόμιμα δικαιώματά του έναντι του προμηθευτή. Ειδικότερα, σύμφωνα με την αρχή της διαφάνειας, η οποία ρητά διατυπώνεται και στο άρθρο 5 της Οδηγίας, οι Γ.Ο.Σ. πρέπει να είναι διατυπωμένοι με τρόπο σαφή και κατανοητό, ώστε ο καταναλωτής να είναι σε θέση να διαγνώσει εκ των προτέρων κρίσιμα στοιχεία ή μεγέθη της σύμβασης, όπως τη διάρκειά της και τα μεγέθη που περιλαμβάνονται στη βασική σχέση παροχής και αντιπαροχής. Η σχέση αυτή παροχής και αντιπαροχής, ενώ καταρχήν δεν λαμβάνεται υπόψη για την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα κάποιου Γ.Ο.Σ., εντούτοις, σύμφωνα και με το άρθρο 4 παρ. 2 της Οδηγίας, ελέγχεται, εάν ο σχετικός όρος δεν είναι διατυπωμένος κατά τρόπο σαφή και κατανοητό, εάν δηλαδή έχει παραβιασθεί η αρχή της διαφάνειας. Επιπροσθέτως, κατά τη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 4 περ. α' του ίδιου πιο πάνω ν. 2251/1994, όπως ίσχυε πριν από την αντικατάστασή του με το άρθρο 1 παρ.5 ν. 3587/2007, καταναλωτής είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο για το οποίο προορίζονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά ή το οποίο κάνει χρήση τέτοιων προϊόντων ή υπηρεσιών, εφόσον αποτελούν τον τελικό αποδέκτη τους. Κατά την ίδια διάταξη, όπως ισχύει μετά την κατά τα ανωτέρω αντικατάστασή της, ως καταναλωτής νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ενώσεις προσώπων, χωρίς νομική προσωπικότητα, για τα οποία προορίζονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά και τα οποία κάνουν χρήση των προϊόντων ή των υπηρεσιών αυτών, εφόσον αποτελούν τον τελικό αποδέκτη τους [ΑΠ 1332/2012, ΑΠ 7/2011]. Περαιτέρω, η υπ' αριθμό 178/19-7-2004 [ΦΕΚ 1872/Α/26-

Σελίδα 16 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάνου

27.12.2006] απόφαση της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος [ΕΤΠΘ/ΤΕ], διευκρινίζοντας τις Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος [ΠΔ/ΤΕ] 1087/1987, 1216/1987, 1955/1991, 2286/1994, 2326/1994 και 2501/2002, που αφορούν την διαμόρφωση των επιτοκίων και την ενημέρωση των συναλλασσομένων εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων, αφού έλαβε υπ' όψη: α) τις διατάξεις του Καταστατικού της Τράπεζας της Ελλάδος και ειδικότερά των άρθρων 2 και 55Α, όπως ισχύουν, β) τις διατάξεις του ν.δ. 588/1948 περί ελέγχου της πίστωσης, όπως ισχύουν, γ) τα άρθρα 13 παράγρ. 5 και 18 παράγρ. 5 εδ. πρώτο του ν. 2076/1992 "Ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλες συναφείς διατάξεις", όπως ισχύουν, δ) τις διατάξεις της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και τις αρχές που διέπουν τη νομισματική πολιτική που ασκείται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, ε) την ΠΔ/ΤΕ 1087/1987, σε συνδυασμό με την ΠΔ/ΤΕ 1216/1987, καθώς και τις ΠΔ/ΤΕ 1955/1991, 2286/1994 και 2326/1994, που αφορούν, μεταξύ άλλων, στην ελεύθερη διαμόρφωση των επιτοκίων εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων, στ) την ΠΔ/ΤΕ 2501/2002 σχετικά με την ενημέρωση των συναλλασσομένων εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους, ζ) το γεγονός ότι τα τραπεζικά και τα εξωτραπεζικά επιτόκια αποτελούν κατηγορίες επιτοκίων εκάστη των οποίων εξαρτάται από διαφορετικούς παράγοντες και διαμορφώνεται με βάση διαφορετικά κριτήρια, υποκείμενες, για το λόγο αυτό, σε απολύτως διακριτές, μη επικαλυπτόμενες ρυθμίσεις (άρθρο 2 παρ. 3 ν.δ. 588/48 σε συνδυασμό με το άρθρο 1 ν.1266/82, όπως ισχύει και το άρθρο 15 παρ. 5 ν.876/1979, αντιστοίχως), η) το γεγονός ότι κατά τις αρχές που διέπουν τη

Σελίδα 17 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

νομισματική πολιτική του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί εντός του πλαισίου της οικονομίας της ανοικτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, βάσει των άρθρων 2, 4 και 105.1 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και 2 του Καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, τα τραπεζικά επιτόκια διαμορφώνονται ελεύθερα, θ] την ανάγκη διευκρίνισης ορισμένων διατάξεων των προαναφερόμενων ΠΔ/ΤΕ ώστε να διασφαλισθεί η ορθή και ενιαία εφαρμογή τους, χάριν της ευχερέστερης επίτευξης των σκοπών τους, ι] το έγγραφο της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών 865/23.6.2004 με αίτημα την ερμηνεία των σχετικών με τη διαμόρφωση των τραπεζικών επιτοκίων διατάξεων, ια] το από 23.5.2002 έγγραφο του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος προς την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, επί αναλόγου αιτήματός της, με το οποίο επεξηγήθηκε αναλυτικά, με αντίστοιχη νομική θεμελίωση, το ως άνω ζήτημα, αποφάσισε να διευκρινίσει τις σχετικές διατάξεις των ΠΔ/ΤΕ 1087/1987, 1216/1987, 1955/1991, 2286/1994 και 2326/1994, καθώς και τις διατάξεις της ΠΔ/ΤΕ 2501/2002 Κεφ. Α, τελευταίο εδάφιο, Κεφ. Β, παρ. 1 εδ. στ, παρ. 2 εδ. α (iv), (vi), παρ. 3, Κεφ. Γ παρ. 1 εδ.ε', παρ. 2 και Κεφ. ΣΤ, ως εξής: 1. Δεν είναι συμβατός προς τις αναφερόμενες ανωτέρω, υπό στοιχεία (ζ) και (η), αρχές ο διοικητικός καθορισμός ανωτάτου ορίου στα τραπεζικά επιτόκια, ούτε ο συσχετισμός τους προς το εκάστοτε ισχύον για τα εξωτραπεζικά επιτόκια ανώτατο όριο και ότι το όριο αυτό δεν ανήκει, κατά το περιεχόμενο και το σκοπό του, στους παράγοντες προσδιορισμού των τραπεζικών επιτοκίων, τα οποία διαμορφώνονται ελεύθερα ύστερα από στάθμιση των εκτιμώμενων κατά περίπτωση κινδύνων, των εκάστοτε συνθηκών των χρηματοπιστωτικών αγορών, καθώς και

Σελίδα 18 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάνου

των εν γένει υποχρεώσεων των τραπεζών που απορρέουν από τις διατάξεις που διέπουν τη λειτουργία τους. Κατά συνέπεια οι μετά την απελευθέρωση των επιτοκίων [ΠΔ/ΤΕ 1087/1987 κτλ.] συναπτόμενες συμφωνίες τραπεζικών επιτοκίων, στις οποίες συνομολογείται επιτόκιο, που τυχόν υπερβαίνει το εκάστοτε οριζόμενο για τα εξωτραπεζικά επιτόκια ανώτατο όριο, δεν είναι αθέμιτες για το λόγο αυτό. Εν προκειμένω η αναιρεσειούσα μέμφεται την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση για τις ακολουθούσες πλημμέλειες, που παρουσιάζονται στο σκεπτικό της και με τις οποίες παραβιάσθηκαν οι εκεί διατάξεις κανόνων ουσιαστικού δικαίου και πληρώθηκε το πραγματικό του αναιρετικού λόγου από τον αριθμό 1 του άρθρου 559 ΚΠολΔ και ειδικότερα, εφαρμόσθηκαν πλημμελώς οι διατάξεις των άρθρων: ι] 2 του ν. 1046/1980, 1 περ. Β' της ΠΔ/ΤΕ 1955/1991, που αφορά τους κανόνες χορήγησης δανείων από πιστωτικά ιδρύματα και της ΠΔ/ΤΕ 2286/1994, ιι] 281, 288 και 914 ΑΚ, 2 παρ. 7 περ. ια' του ν. 2251/1994 σε συνδυασμό προς το άρθρο 2 παρ. 1, 3, 10 αυτού και 25 του Συντάγματος, ιιι] 281 ΑΚ και ιν] η έχουσα κανονιστική ισχύ υπ' αρ.178/19-7-2004 απόφαση της ΕΤΠΘ/ΤΕ. Προς διερεύνηση της βασιμότητας των ως άνω παραδεκτών λόγων επισκοπούνται, παραδεκτώς, κατ' άρθρο 561 παρ. 2 ΚΠολΔ, από τα διαδικαστικά έγγραφα, το δικόγραφο της αγωγής και η προσβαλλόμενη απόφαση προς διάγνωση της αλήθειας των διαλαμβανόμενων σ' αυτούς και αποδιδόμενων στην προσβαλλόμενη απόφαση αιτιάσεων. Από το παραδεκτά επισκοπούμενο δικόγραφο της αγωγής προκύπτει, ότι σ' αυτό εκτίθενται, ότι η αναιρεσιβλητή στις 16-11-2004 μέσω της επιχείρησης αισθητικής, που είχε τον διακριτικό τίτλο «Ipirogen» και ήταν συμβεβλημένη με την αναιρεσειούσα υπέβαλε προς την τελευταία έντυπη αίτηση για την έκδοση πιστωτικής κάρτας, την

Σελίδα 19 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

οποία αυτή εξέδωσε συμβαλλόμενη μαζί της, ότι κατά την κατάρτιση της σύμβασης δεν απετέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης το ύψος του ετήσιου τραπεζικού επιτοκίου για την προς αυτή χρηματική χορήγηση, ότι, ενώ το νόμιμο, δικαιοπρακτικό, τραπεζικό επιτόκιο, όπως είχε καθορισθεί από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το σχετικό νόμο, ανερχόταν στο χρόνο της σύμβασης [16-11-2004] σε ποσοστό 8% ετησίως, η αναιρεσείουσα αξίωσε ετήσιο επιτόκιο, που ανερχόταν σε ποσοστό 15,90%, το οποίο εισέπραξε, ότι τόσο στην έντυπη αίτηση, την οποία η αναιρεσείουσα είχε προσχεδιάσει ως απευθυνόμενη σε αόριστο αριθμό καταναλωτών, που ενδιαφέρονταν για την απόκτηση και χρήση πιστωτικής κάρτας, όσο και στον έντυπο, έχοντα τον αριθμό 1, γενικό όρο συναλλαγών (Γ.Ο.Σ), που, ομοίως, απευθυνόταν σε αόριστο αριθμό υποψηφίων καταναλωτών, αναγραφόταν, ότι το ετήσιο τραπεζικό (συμβατικό) επιτόκιο ανερχόταν στο ύψος του 15,90% επί του εκάστοτε άληκτου πιστωθέντος κεφαλαίου, δηλ. του υπολοίπου, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται σ' αυτό και η προβλεπόμενη εισφορά του ν. 128/1975, με την άθροιση της οποίας το συνολικό ετήσιο επιτόκιο ανέβαινε σε ποσοστό 16,50%, ότι στην αναιρεσείουσα απευθύνθηκε η αναιρεσίβλητη, γιατί αποτελεί κορυφαίο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα στην Ελλάδα και είχε διαφημιστεί το όλο πρόγραμμα από τα Μ.Μ.Ε. και τα διαφημιστικά φυλλάδια των συμβεβλημένων μαζί της εμπορικών εταιρειών, μεταξύ των οποίων και η αντισυμβαλλόμενη εταιρεία «Iirogen», ότι διαψεύστηκε η εμπιστοσύνη, που επέδειξε η αναιρεσίβλητη προς την αναιρεσείουσα με την επιλογή και απόκτηση της κάρτας της αναιρεσείουσας, παραβλέποντας κάρτες άλλων τραπεζών, διότι, τελικώς, διαπίστωσε, ότι η τελευταία της απέκρυψε υπαιτίως το απολύτως ενδιαφέρον για την

Σελίδα 20 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

αναίρεσιβλητη γεγονός, ότι, ενώ το ανώτατο επιτρεπόμενο συμβατικό (τραπεζικό) επιτόκιο για την απόκτηση και χρήση της πιστωτικής κάρτας ανερχόταν σε 8%, αυτή δέχθηκε να πληρώσει συμβατικό, τραπεζικό, επιτόκιο 15,90%, που ήταν πολύ μεγαλύτερο από το οικείο εξωτραπεζικό και ότι με την επιβολή από την αναιρεσείουσα του τελευταίου [15,90%] μη νομίμου επιτοκίου αντί του, κατά τις 16-11-2004, νομίμου, που ήταν 8% ετησίως, αναγκάστηκε να εξοφλήσει μέχρι και τις 27-5-2005 την αναιρεσείουσα καταβάλλοντας εκτός από το ποσό των 900 €, που ενσωμάτωνε το κεφάλαιο και άλλο ποσό 81,92 €, που εξέφραζε τους τόκους και έτσι άκυρα, καταχρηστικά και μη νόμιμα επιβαρύνθηκε η αναίρεσιβλητη με μεγαλύτερο ποσοστό τόκου και υπέστη αυτή τελικά συνολική περιουσιακή ζημία 44,64 €. Με αυτά τα πραγματικά περιστατικά ζητούσε η αναίρεσιβλητη ν' αναγνωρισθεί και στη συνέχεια να απαγγελθεί η ακυρότητα του έχοντος αριθμό 1 Γ.Ο.Σ στην παραπάνω έντυπη αίτηση και στην εντεύθεν καταρτισθείσα μεταξύ αυτής και της αναιρεσείουσας ένδικης σύμβασης, όπου το ύψος του επιτοκίου από τη χρήση της πιστωτικής κάρτας εκ μέρους της αναίρεσιβλητης καθοριζόταν σε 15,90% επί ποσού κεφαλαίου 900,00 €. Από την παραδεκτή επισκόπηση της αναίρετικά προσβαλλόμενης απόφασης, πρώτον κατά το μέρος της νομικής υπαγωγής των πραγματικών περιστατικών της αγωγής, που γίνεται σ' αυτήν και δεύτερον κατά το μέρος της παράθεσης των ουσιαστικών διαπιστώσεων στην ελάχισσα πρότασή της, ώστε με την περαιτέρω υπαγωγή αυτών στις διατάξεις του ουσιαστικού νόμου να κριθεί, αν, στο δεύτερο βαθμό, υπήρξε λανθασμένη εφαρμογή του νόμου και κακή εκτίμηση των αποδείξεων, προέκυψε, ότι έγιναν δεκτά από αυτή τα ακόλουθα: Σύμφωνα με την ΠΔ/ΤΕ υπ' αριθμό 2286/28.1.1994, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 1 του ν.

Σελίδα 21 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

1266/1982, σχετικώς με τα καταναλωτικά δάνεια και τα χρεωστικά υπόλοιπα λογαριασμών πιστωτικών δανείων, τα επιτόκια καθορίζονται ελεύθερα από τα πιστωτικά ιδρύματα, με την επιφύλαξη όμως των διατάξεων περί ελαχίστων επιτοκίων χορηγήσεων που τυχόν ισχύουν. Η επέμβαση του νομοθέτη στην περίπτωση αυτή περιορίζεται στη ρύθμιση των εξωτραπεζικών μόνο επιτοκίων. Τα εξωτραπεζικά επιτόκια παρά τον περιορισμό τους στις εξωτραπεζικές συναλλαγές δεν παύουν να έχουν γενικότερη κοινωνική και οικονομική σημασία και να αφορούν και αυτά τις σχετικές προς τούτο τραπεζικές συμβατικές σχέσεις - συναλλαγές, ότι ο κοινωνικός και οικονομικός σκοπός του δικαιώματος στην ελεύθερη διαμόρφωση των τραπεζικών επιτοκίων είναι η συμπίεσή τους κάτω από τα όρια των εξωτραπεζικών και με την έννοια αυτή η συμφωνία για επιτόκια που υπερβαίνουν τα ανώτατα όρια δεν παύει να απαγορεύεται από το νόμο, δηλαδή, από το άρθρο 281 ΑΚ σε συνδυασμό και με τα άρθρα 288 ΑΚ, 4 § 1, 2 και 25 § 3 του Συντάγματος. Ενόψει των ανωτέρω γενικός όρος που επιτρέπει στην τραπεζική ανώνυμη εταιρεία να καθορίζει εκάστοτε συμβατικό τόκο με τον οποίο θα χρεώνεται ο λογαριασμός του πελάτη - καταναλωτή στις περιπτώσεις τμηματικών εξοφλήσεων, με καταβολές δόσεων, όπως, ομοίως συμβαίνει και στις χορηγούμενες από τις Τράπεζες πιστωτικές κάρτες είναι καταχρηστικός και συνεπώς άκυρος λόγω της αντίθεσής του προς το άρθρο 2 § 7 περίπτ. ια' του ν. 2251/94 σε συνδυασμό και με το άρθρο 2 § 1, 3, 10 του ίδιου ως άνω νόμου. Το τραπεζικό επιτόκιο υπερέβη το εξωτραπεζικό, κάτι που δεν είναι επιτρεπτό και καθιστά καταχρηστική την άσκηση του δικαιώματος από την τράπεζα. Το ανώτατο νόμιμο ετήσιο δικαιπρακτικό επιτόκιο του 8% είχε καθορισθεί και ίσχυε κατά το χρόνο της σύμβασης βάσει της από 5-6-2003 απόφασης της

Σελίδα 22 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας δυνάμει του άρθρου 3 παρ.2 ν. 2842/2000 (Π.Υ.Σ 1/14-1-2000), που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 207/27-9-2000 και εφαρμοζόταν και στην ένδικη σύμβαση, όπου ρητά είχε συμφωνηθεί επιτόκιο 15,60%, το οποίο όμως δε μεταβλήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης. Ο εν λόγω όρος είναι καταχρηστικός με βάση το γενικό κριτήριο του νόμου, δηλαδή κατά το άρθρο 2 παρ. 6 ν. 2251/94, όπως το πρώτο εδάφιο της παρ. 6, που είχε αυτή, αντικ. από την παρ. 24 του άρθρου 10 του ν. 2741/1999, αντικ. από την παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 3587/2007. Στις ακολουθούσες ουσιαστικές διαπιστώσεις της ελάσσονος πρότασης γίνονταν δεκτά, ότι στις 16-11-2004 μέσω της επιχείρησης αισθητικής «...» η αναιρεσίβλητη υπέβαλε προς την αναιρεσείουσα Τράπεζα την υπ' αριθμό 1517333.00000397 έντυπη αίτηση για έκδοση πιστωτικής κάρτας. Με βάση αυτήν η αναιρεσίβλητη συμβλήθηκε με την αναιρεσείουσα και η τελευταία εξέδωσε την πιστωτική κάρτα VISA ELECTRON. Η έννομη σχέση, που είχε συναφθεί μεταξύ των διαδίκων, έφερε το χαρακτήρα έμμισθης εντολής στη διάρκεια της οποίας η αναιρεσείουσα ανέλαβε έναντι πληρωμής συνδρομής προς αυτήν από την αναιρεσίβλητη ύψους 25 ευρώ να εξοφλεί τις ανειλημμένες υποχρεώσεις της τελευταίας έναντι του κέντρου αισθητικής, ώστε η αναιρεσίβλητη να παρακολουθήσει πρόγραμμα αισθητικής του προσώπου της, αλλά και να μπορεί να συμβάλλεται με όλες γενικά τις συμβεβλημένες με την αναιρεσείουσα επιχειρήσεις προς απόκτηση εκ μέρους της καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών μέσα στο συμφωνημένο όριο του πιστωθέντος χρηματικού ποσού των 1500 €. Μεταξύ των γενικών όρων συναλλαγών, που περιλαμβάνονταν στην εν λόγω έντυπη αίτηση, ήταν και ο υπ' αριθμό (1) γενικός όρος συναλλαγών (ΓΟΣ) κατά τον οποίο το βασικό επιτόκιο για τη

Σελίδα 23 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάνου

χρήση της πιστωτικής κάρτας VISA ELECTRON προβλέφθηκε ν' ανέλθει σε 15,90% επί του εκάστοτε άληκτου πιστωθέντος κεφαλαίου (υπολοίπου), χωρίς να συμπεριλαμβάνεται η προβλεπόμενη εισφορά του ν. 128/1975, με την άθροιση της οποίας το συνολικό ετήσιο επιτόκιο ανερχόταν σε 16,50%. Το εν λόγω επιτόκιο υπερέβαινε το ανώτατο νόμιμο ετήσιο δικαιοπρακτικό επιτόκιο του 8%, όπως αυτό είχε καθορισθεί και ίσχυε κατά το χρόνο της σύμβασης με βάση την από 5-6-2003 απόφαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας δυνάμει του άρθρου 3 παρ. 2. ν. 2842/2000 (Π.Υ.Σ. 1/14-1-2000), Στις 22.11.2004 η αναιρεσίβλητη χρησιμοποίησε την επίδικη πιστωτική κάρτα για να παρακολουθήσει στο υποκατάστημα της «ΕΠΙΦΩΡΤΗ» στη Νίκαια πρόγραμμα αισθητικής προσώπου αξίας 900 ευρώ και επιβαρύνθηκε για χρήση της κάρτας με το προαναφερθέν επιτόκιο 15,90% επί του ποσού των 900 ευρώ πλέον της προβλεπόμενης εισφοράς του ν.128/1975 από 0,60%, που προσαύξανε το ένδικο επιτόκιο και με την άθροιση της οποίας το ετήσιο επιτόκιο ανερχόταν πλέον σε 16,50% επί του πιστωθέντος ποσού των 900 ευρώ. Την εν λόγω οφειλή της προς την αναιρεσείουσα εξόφλησε πλήρως η αναιρεσίβλητη, καίτοι η «ΕΠΙΦΩΡΤΗ» έκλεισε λίγες ημέρες μετά την έκδοση της πιστωτικής κάρτας, καταβάλλοντας σταδιακώς στο χρονικό διάστημα από 22-11-2004 έως 27-5-2005, δηλαδή για χρονικό διάστημα 189 ημερών, το ποσό των 900 ευρώ για κεφάλαιο και 81,92 ευρώ για τόκους. Με την καταβολή από την αναιρεσίβλητη και την εισπραξη από την αναιρεσείουσα από τα αρμόδια όργανά της, για λογαριασμό της, ποσού 81,92 € για τόκους, με βασικό επιτόκιο 15,90% αντί του ανώτατου κατά την αντίστοιχη χρονική περίοδο εξωτραπεζικού δικαιοπρακτικού τόκου 8%, επήλθε μη νόμιμος εκτοκισμός, γεγονός, που είχε ως αποτέλεσμα η αναιρεσίβλητη να υποστεί ζημία στην περιουσία

Σελίδα 24 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάνου

της 44,64 €, καθόσον στο χρονικό διάστημα 22.11.2004 έως 27.5.2005 έπρεπε να είχαν εισπραχθεί ως τόκοι ποσό 37,28 €. Επομένως, παράνομα, είχε χρεώσει η πιστώτρια αναιρεσείουσα το λογαριασμό εξυπηρέτησης της κάρτας με το παραπάνω κονδύλιο τόκων και επιβάρυνε έτσι με «υπέρμετρους» τόκους τη νόμιμη οφειλή της αναιρεσίβλητης από τη χρήση της κάρτας. Το παρανόμως εκτοκισθέν ποσό των 44,64 € ενσωματώθηκε επίσης παράνομα στο συνολικό πληρωτέο ποσό των 981,92 € λόγω του παράνομου επιτοκίου των 15,90%^ο, ενώ έπρεπε να υπολογισθεί μόνο με το νόμιμο επιτόκιο του 8%. Με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας και της λογικής ουδέποτε δέχθηκε η αναιρεσείουσα ο ως άνω σχετικός με το επιτόκιο Γ.Ο.Σ. να αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης και έτσι η παράνομη επιβολή του επιτοκίου των 15,90% από την ίδια έγινε κατά παράβαση των διατάξεων περί ανωτάτων ορίων του νόμιμου (δικαιοπρακτικού) τόκου και προξένησε περιουσιακή ζημία στην αναιρεσίβλητη. Εκτός αυτού ο ίδιος Γ.Ο.Σ. είχε ως αποτέλεσμα τη σημαντική και ουσιώδη διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των διαδίκων, που προέρχονταν από τη σύμβαση με βλάβη της αναιρεσίβλητης. Επίσης, η αναιρεσείουσα υπαίτιως παρά τις γενόμενες από την ίδια πολλαπλές διαφημίσεις του προϊόντος της, στις οποίες έδωσε αμέριστη πίστη η αναιρεσίβλητη, επέβαλε επιτόκιο εις βάρος της τελευταίας το οποίο ανερχόταν σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από το ισχύον τότε νόμιμο δικαιοπρακτικό επιτόκιο, δηλαδή σε ποσοστό 15,90% ετησίως τουλάχιστον, ενώ το νόμιμο δικαιοπρακτικό επιτόκιο, που ίσχυε στο ίδιο χρονικό διάστημα, ήταν 8% ετησίως. Επιπροσθέτως, η αναιρεσίβλητη υπέστη ηθική βλάβη προς αποκατάσταση της οποίας πρέπει να της επιδικασθεί ανάλογη χρηματική ικανοποίηση, η οποία, ενόψει της έντασης και

Σελίδα 25 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

του είδους της προσβολής, του βαθμού και του είδους της υπαιτιότητας των προστηθέντων οργάνων της αναιρεσεύουσας, της κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης αμφοτέρων των διαδίκων και όλων των συνθηκών γενικά, ανέρχεται στο εύλογο ποσό των 1000 ευρώ. Με αυτές τις πραγματικές διαπιστώσεις η προσβαλλόμενη απόφαση κατέληξε, ότι η αγωγή πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή ως κατ' ουσίαν βάσιμη και ν' αναγνωρισθεί: α) η ακυρότητα του υπ' αρ. [1] γενικού όρου συναλλαγών, που περιέχεται στο κεφάλαιο των επιβαρύνσεων και υποχρεώσεων κατόχων της πιο πάνω από 16-11-2004 και με αριθμό 15173330000397 έντυπης αίτησης και της εντεύθεν καταρτισθείσας με την αναιρεσεύουσα σύμβασης σχετικά με το ανερχόμενο σε 15,90% ύψος του επιτοκίου σε κεφάλαιο 900 € από τη χρήση της πιστωτικής κάρτας εκ μέρους της αναιρεσιβλήτης, β) οφειλή της αναιρεσεύουσας προς καταβολή στην αναιρεσιβλήτη 1044,64 ευρώ [44,64+1000 €], με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής και μέχρι την ολοσχερή εξόφληση και στη συνέχεια με τις εκεί σκέψεις απέρριψε την έφεση κατ' ουσίαν. Όμως υπό τα πραγματικά περιστατικά που δέχθηκε παραπάνω το εφετείο συντελέσθηκε η παραβίαση των προπαρατεθέντων ουσιαστικών κανόνων δικαίου, καθόσον ο προσδιορισμός και η συμφωνία για τραπεζικό επιτόκιο, που υπερβαίνει το εξωτραπεζικό δεν καθιστά αυτό παράνομο και ως εκ τούτου άκυρο, ενώ ο διατυπωμένος στην προσβαλλόμενη εφετειακή απόφαση δικανικός συλλογισμός υπήρξε εσφαλμένος τόσο στη μείζονα πρόταση [νομική διάταξη] όσο και στην ελάσσονα πρόταση [πραγματικές παραδοχές] με συνέπεια την παράγωγη λανθασμένου διατακτικού. Περαιτέρω, οι νομικές παραδοχές της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης είναι λανθασμένες, καθόσον εδράζονται σε εσφαλμένη προϋπόθεση και

Σελίδα 26 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάνου

συγκεκριμένα, ότι το όριο των επιτοκίων όλων ανεξαιρέτως των τραπεζικών συναλλαγών ανακύπτει με βάση το νομοθετικά καθοριζόμενο επιτόκιο για τις εξωτραπεζικές συναλλαγές. Το δικαιοπρακτικό επιτόκιο και τα τραπεζικά επιτόκια αποτελούσαν ανέκαθεν δύο διακριτά μεταξύ τους και μάλιστα μη συγκρίσιμα μεγέθη, που δεν επικαλύπτονταν από άποψη πεδίου εφαρμογής, υποκείμενα σε απολύτως μη επικαλυπτόμενες ρυθμίσεις [άρθρο 2 παρ. 3 ν.δ. 588/1948, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του ν. 1266/1982, όπως ισχύει και το άρθρο 15 παρ. 5 του ν. 876/1979], αφού καθεμία κατηγορία ρυθμιζόταν από διαφορετικά όργανα με διαφορετικές νομοθετικές εξουσιοδοτήσεις, τα δε ονομαστικά επιτόκια των πιστωτικών καρτών και γενικότερα τα τραπεζικά επιτόκια διαμορφώνονταν ελεύθερα, σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοικτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό και τις διατάξεις της κοινοτικής νομοθεσίας [άρθρα 2, 4, 105 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας], ενώ, στη διαμόρφωση των τραπεζικών επιτοκίων χορηγήσεων, πέραν του κόστους του χρήματος, ιδιαίτερη σημασία ανέπτυξαν ο πιστωτικός κίνδυνος και το λειτουργικό κόστος. Η απελευθέρωση των τραπεζικών επιτοκίων στόχευσε στην ανάπτυξη του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών και τούτο είχε ως αποτέλεσμα να καθορίζουν πλέον οι ίδιες οι τράπεζες τα συμβατικά επιτόκια χορηγήσεων, χωρίς να δεσμεύονται από το ύψος των εξωτραπεζικών επιτοκίων. Ενόψει του ότι δεν είναι παράνομο το επιτόκιο, δεν είναι άκυρος ο όρος και η σύμβαση που κατάρτισαν οι διάδικοι, ενώ δεν υπάρχει το στοιχείο του παρανόμου για να θεμελιωθεί αξίωση από τις διατάξεις περί αδικοπραξιών, ούτε από τις διατάξεις του ν. 2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή και ο επίδικος ενσωματωμένος στη σύμβαση Γ.Ο.Σ δεν έχει καταχρηστικό χαρακτήρα, λαμβανομένων

ΥΠΥΧ

Σελίδα 27 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

υπόψη, επί τη βάσει των πραγματικών διαπιστώσεων της
προσβαλλόμενης απόφασης, της φύσεως των αγαθών και
υπηρεσιών, τις οποίες αφορά η σύμβαση, του σκοπού της, του
συνόλου των ειδικών συνθηκών κατά τη σύναψή της και της
απουσίας άλλων ρητρών στην ίδια σύμβαση από τις οποίες αυτός
να εξαρτάται, καθώς και του ότι δεν έχει αυτός ως αποτέλεσμα τη
σημαντική και ουσιώδη διατάραξη της ισορροπίας των
δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβληθέντων διαδίκων, ούτε
την επιβάρυνση της αναιρεσίβλητης. Επιπλέον, δεν
παραβιάσθηκε η θεμελιώδης αρχή της προστασίας του
καταναλωτή, που είναι η διαφάνεια, η οποία διέπει το δίκαιο των
Γ.Ο.Σ. και είναι ενσωματωμένη στην ημεδαπή έννομη τάξη με τις
διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1 έως 3, 6, 7 περ. ε', ζ', η' ια' και
άρ. 5 ν. 2251/1994 και επιτάσσει τη σαφήνεια και το κατανοητό
του κάθε όρου. Εν προκειμένω οι νομικές συνέπειες του όρου για
την αναιρεσίβλητη είναι σαφείς και δεν διαπιστώνεται ασάφεια
προς ενίσχυση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της
αναιρεσίβλους, ούτε για την προβολή από την πλευρά της
φαινομενικών αξιώσεων. Οι οικονομικές συνέπειες και
επιβαρύνσεις από τον όρο είναι ευκρινείς για την αναιρεσίβλητη,
υπό την έννοια, ότι μπορούν να γίνουν άμεσα κατανοητές από
αυτήν ως μέση καταναλώτρια, η οποία δεν διαθέτει εξειδικευμένες
νομικές και οικονομικές γνώσεις. Η διατύπωση του όρου υπήρξε
σαφής και κατανοητή, το περιεχόμενο αυτού ορισμένο και η
εξέλιξη του προβλέψιμη. Ο τρόπος υπολογισμού του επιτοκίου
ήταν για την αναιρεσίβλητη σαφώς περιγεγραμμένος και
προσδιορισμένος και η αναιρεσίβλητη, καταναλώτρια, μπορούσε
να αντιληφθεί με πλήρη σαφήνεια την αναλαμβανόμενη
υποχρέωση ως προς το ύψος του επιτοκίου του δανείου της.
Τούτο ήταν εκ των προτέρων εναργές και σαφές και

Σελίδα 28 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάγου

προσδιοριζόταν εξ αρχής πριν την κατάρτιση της συμφωνίας, χωρίς απόκρυψη άλλων κριτηρίων, που θα διέψευδαν τις τυπικές και δικαιολογημένες προσδοκίες του πελάτη ως προς την εξέλιξη της συναλλακτικής του σχέσης με την τράπεζα. Από την επισκόπηση των προαναφερθέντων διαδικαστικών εγγράφων προς διερεύνηση της αλήθειας των συγκεκριμένων αιτιάσεων, που αποδίδονται στην προσβαλλόμενη απόφαση με τους προαναφερθέντες τέσσερις αναιρετικούς λόγους, διαγιγνώσκεται, ότι, η προσβαλλόμενη παραβίασε ευθέως τις παραπάνω ουσιαστικού δικαίου διατάξεις και υπέπεσε στις από τον αριθμό 1 του άρθρου 559 ΚΠολΔ πλημμέλειες και επομένως, οι τελευταίοι αναιρετικοί λόγοι είναι βάσιμοι. Κατ' ακολουθίαν πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση και να παραπεμφθεί η υπόθεση για περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο δικαστήριο, αφού είναι δυνατή η σύνθεσή του από άλλους δικαστές, πλην εκείνων που δίκασαν προηγουμένως [άρθρο 580 παρ. 3 ΚΠολΔ]. Η αναιρεσιβλητή, ως ηττηθείσα διάδικος, πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα της αναιρεσείουσας [άρθρα 176 και 183 ΚΠολΔ], όπως ορίζεται στο διατακτικό.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

-Αναιρεί την υπ' αριθμό 378/2013 απόφαση του Εφετείου Αθηνών.

-Παραπέμπει την υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο Εφετείο Αθηνών, το οποίο θα συγκροτηθεί από άλλους δικαστές, πλην αυτών που εξέδωσαν την αναιρούμενη απόφαση.

-Καταδικάζει την αναιρεσιβλητή στα δικαστικά έξοδα της αναιρεσείουσας, τα οποία καθορίζει στο χρηματικό ποσό των τριών χιλιάδων [3.000] ευρώ.

-ΚΡΙΘΗΚΕ, αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 29 Οκτωβρίου 2014.

Σελίδα 29 της 2037/2014 πολιτικής απόφασης του Αρείου Πάνου

-ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΚΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του, στην Αθήνα, στις 10 Νοεμβρίου 2014.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Πιστό Αντίγραφο
Θεωρήθηκε για τη νόμιμη
σημάνση. 19 ΔΕΚ 2014
Αθήνα
Ο Αντιπρόεδρος

Σταμάτης Ψύλλας

Σχόλιο

Με προηγούμενη απόφασή του (ΑΠ 1219/2001 ΕΕμπΔ 2001 σελ. 529 = ΔΕΕ 2001 σελ. 1128 = ΕπισκΕμπΔ 2001 σελ. 663)) ο Άρειος Πάγος είχε κρίνει, ότι τα εξωτραπεζικά επιτόκια και ιδίως τα ανώτατα όρια αυτών αφορούν και τις τραπεζικές συναλλαγές και ότι ως εκ τούτου τα τραπεζικά επιτόκια δεν έπρεπε να υπερβαίνουν σε καμία περίπτωση το ύψος των εξωτραπεζικών επιτοκίων.

Η απόφαση εκείνη επικρίθηκε με εκτενή επιχειρήματα σε μελέτη που δημοσιεύτηκε με αφορμή την έκδοσή της (*Μιλτ. Σταθόπουλος*, Διάκριση επιτοκίων σε τραπεζικά και εξωτραπεζικά – Ελεύθερη διαμόρφωση τραπεζικών και πέραν των εξωτραπεζικών επιτοκίων, σε ΝοΒ 2004 σελ. 1705 επ.).

Με τη δημοσιευόμενη απόφαση ο Άρειος Πάγος έκανε πλήρη στροφή και, υιοθετώντας απολύτως (εν πολλοίς δε και φραστικά) την επιχειρηματολογία και τις θέσεις που διατυπώθηκαν στην ανωτέρω μελέτη, με την προσθήκη σκέψεων εκ της κοινοτικής νομοθεσίας και του ν. 2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή, δέχθηκε ότι πλέον (μετά την ΠΔ/ΤΕ 1087/1987) τα τραπεζικά επιτόκια -διακρινόμενα ανέκαθεν από τα εξωτραπεζικά- διαμορφώνονται ελεύθερα, δυνάμενα να υπερβούν τα ανώτατα όρια των εξωτραπεζικών επιτοκίων.

(Σχετικές με το ζήτημα είναι και οι ακόλουθες δύο μελέτες που γράφτηκαν επίσης με αφορμή την ΑΠ 1219/2001: *Α. Γκούσκου*, Ύψος δικαιπρακτικών τόκων τραπεζικών χορηγήσεων, σε ΧρΙδΔ 2002 σελ. 385 επ. και *Μεντής*, Γενικοί όροι τραπεζικών καταναλωτικών συμβάσεων, σε ΧρΙδΔ 2001 σελ. 558 επ).

Κ. Παναγόπουλος